

KLEIN SEMINARIE HOOGSTRATEN, inter-
naat voor middelbaar onderwijs (tot in 1959 al-
leen Grieks-Latijnse humaniora) met voorberei-
dende afdeling in 1835 door het aartsbisdom
Mechelen opgericht om de voormalige Latijnse
school te vervangen en om a.s. priesters te rekrui-
teren, vooral in de Antwerpse Kempen. Uit het
eerste prospectus van de hand van de directeur
E.H. P.Fr. van Erven (Utrecht 1801 - Mechelen '64)
blijkt dat de school begon met Nederlands als
voertaal. Dat duurde niet lang, want in 1837 was
de verfransing volledig. Het reglement verplichtte
de leerlingen Frans of Latijn te spreken; Vlaams
spreken werd even zwaar bestraft als slecht gedrag

in de kapel. Drie weken na het begin van het schooljaar moesten de leerlingen hun gebeden kennen in het Frans. Zo bleef het tot in 1906. Slechts de sermoenen geschieden in het Vlaams.

Prospectus, uitnodigingen, driemaandelijkse verslagen, rekeningen waren in het Frans opgesteld tot in 1891, daarna werden ze tweetalig tot in 1930, daarna werden ze ééntalig Nederlands. Tot in 1906 bestond ook het hatelijk „signum linguae” om tot Frans spreken te dwingen.

Reeds in 1872 (twee jaar voordat te Roeselare de Blauwvoeterie ontstond) was er te Hoogstraten een Vlaamsgezinde Kring. In 1880 groepeerden zich aldaar De Vlaamsche Jongens, o.a. August Laporta, L. van Dijk, later bisschop in Mongolië, die zich ertoe verplichtten in de les „zuiver Vlaamsch” te spreken. Met Pasen 1881 liet Frans Drijvers, seminarist, oudleerling van Hoogstraten uit *retorica* 1877, *De Student* verschijnen. De eerste studentenbijdrage was van de hand van A. Dirk, schuilnaam van Edm. Drossaert, stichtend lid van De Vlaamsche Jongens van Hoogstraten. Tot in de 45ste en laatste jaargang (1930) vormen de bijdragen uit Hoogstraten een onafgebroken keten. Oudleerling A. Laporta, de „biechtvader van de Vlaamsche studenten”, bleef hoofdredacteur tot aan zijn dood in 1919 en kreeg, na Mgr. Cruysberghs, als zijn tweede opvolger H. Willems, leraar aan het Klein Seminarie. In den beginne had *De Student* te Hoogstraten een derde van zijn abonnees. In 1882 deed Mercier, de later kardinaal, als rector van de afdeling filosofie te Mechelen er zijn beklag over, dat de seminaristen die uit Hoogstraten kwamen, ál te Vlaamsgezind waren: het was de tijd van de latere monseigneurs Sencie en Luytgaerens.

Toen in 1885 in een les het Vlaams als „een beestentaal” werd gehoond, brak er een revolte uit, die slechts werd bedwongen door de belofte voortaan bij de prijsuitreiking ook Vlaamse boeken te geven. In het schooljaar 1887-'88 wisten de leerlingen, na een opstand, die dagenlang duurde, voor het Vlaams als leervak twee lessen per week in plaats van één te verkrijgen.

Naast de Académie de littérature, door de overheid gesticht in 1883, richtten de leerlingen op eigen initiatief in 1887 een Vlaamsche Gilde op, waarvan het Guldenboek van haar kortstondig bestaan bewaard bleef.

De Vlaamsche Keikop, die in 1891 het levenslicht zag, vond te Hoogstraten geestdriftige medewerkers en propagandisten.

Uit de jaren 1900-'10 staan er van de 420 medewerkers aan *De Student* 75 bekend als uit Hoogstraten afkomstig. Onder hen waren ook leraren,

die Boekennieuws leverden.

Tot september 1906 moesten de leraren, zowel als de leerlingen, onder elkaar Frans spreken. Slechts godsdienst en moedertaal werden in het Nederlands onderwezen. Bij de prijsuitdelingen werden een groot Frans toneelstuk en een korte Vlaamse klucht opgevoerd. Ingevolge de Onderrichtingen van de Belgische bisschoppen kwam er in 1906 een kentering: er werd in het Nederlands gebeden en het „signum” werd afgeschaft. Grieks en Latijn, werden elke week drie dagen in het Frans en drie dagen in het Nederlands onderwezen. Deze regeling gold ook voor de omgangstaal.

Toen sprongen vooral de leraren K. de Wals, A. de Boeck en Th. Spaeninx op de bres voor „Nederlandsch Taaleigen” en Algemeen Beschaafd Nederlands. Het was de grootste bloeitijd die het Seminarie ooit kende. De discipelen van De Boeck en vooral van Spaeninx werden de apostelen van de nieuwe boodschap in studententonden en hoger onderwijs.

In de jaren 1911-'14 leefde er een clandestiene V.B. onder leiding van Emiel Diels († 1953) en Remi Bosselaers, om van de leerlingen onderlegde en overtuigde flaminganten te maken. Middelen daartoe waren: 1° de vorming van groepjes van zes à zeven leerlingen uit de hoogste klassen die samen allerlei Vlaamse problemen bestudeerden en bespraken; 2° het heimelijk verspreiden van Vlaamse lectuur, zoals Onze Beweging (2 dln.), Verhandelingen en Voordrachten van Fr. van Cauwelaert, Overzicht van de Katholieke Nederlandsche Pers (Averbode). De oorlog van 1914 maakte een eind aan deze activiteiten.

Reeds in 1919 richtte het gezamenlijk lerarenkorps tot kardinaal Mercier een verzoekschrift waarin ze de volledige vernederlandsing van het middelbaar onderwijs vroegen. Deze kwam pas in 1930-'32. Toen verscheen er ook een Nederlandse uitgave van de bekende schoolboeken voor het onderwijs in de wiskunde en de geschiedenis en in het Nederlands gestelde inleidingen op klassieke auteurs, in aansluiting bij de befaamde reeks (20 nummers) Nederlandse Schrijvers voor het Middelbaar Onderwijs, uit de jaren omstreeks 1910-'14. Bekende oudleerlingen van het Klein Seminarie van Hoogstraten waren (met het jaar van retorica): Frans Drijvers (1877); Lieven Gevaert (zevende, 1880); August Laporta (1882); Edward Luytgarens (1882); Jozef Sencie (1883); Jozef Feskens (1888); Karel de Kort (1888); Jozef Jacobs (1892); Hendrik de Jongh (1893); Karel de Wals (1896); Jozef de Voght (1896); Raymond Lemaire (1896); Frans van Cauwelaert (1898); Theodoor van Tichelen (1898); Jan Hallez (1900); Cesar Bruynseels (1901); Jan Heymans (1901); Jozef Goossenaerts (1901); Alfons van der Mueren (1901); Alfred Ost (vierde, 1901); Frans Fransen (1904); Hendrik de Vis (1904); Arthur Janssen (1905); August van Cauwelaert (1905); Edmond de Smet (1903); Pieter de Beus (1907); Leo Senden (1907); Floris van der Mueren (vierde, 1907); Jozef Simons (1907); Jozef Cleeren (1908); Honoré van Waeyenbergh (1909); Maurits van Hoeck (1909); Jaak Verheyen (1909); Emiel van Coppenolle (1910); Octaaf Engels (1911); Jan Valvekens (1912); Jozef Rombouts (1912); Emiel Diels (1914); Remi Bosselaers (1914); Emiel Valvekens (1914); Jozef Jespers (1914); Frans van Hoof (1915).

LITERATUUR: J. Lauwerys, *Hoogstraten van 1835 tot 1935* (p. 182-209 en 242-257), verscheen ook in *Hok, tijdschrift van Kon. Hoogstratens Oudheidkundige Kring* (1936); - *Komaan*, drie-maandelijks tijdschrift van Klein Seminarie (1936-'72, passim).

JOZEF LAUWERYS